

Sarıca, Bedri, “Atasözlerinde Ses Eşlikleri” Dil Bilimleri Kültür ve Edebiyat, (Edt. M Sarıca, B. Sarıca), Padam Yayınları, Ankara 2016, s. 11-23.)

ATASÖZLERİNDE SES EŞLİKLERİ

Doç. Dr. Bedri SARICA*

Kelime seslerin bir araya getirdiği anlamlı veya görevli birimlerdir. İlk çağlardan bu yana kelimelerin ses yapısı, melodisi fark edilmiş, sözü işleme kudretine sahip ozanlarca şiir formunda eserler oluşturulmuştur. Destan çağı insanların sözü sazla icra ettikleri düşünülürse musikili sözün dua gibi etkili bir yönü olduğu anlaşılır. Kabul gören bir görüşe göre ‘Önce şiir vardı.’ denilir. Sanatın ve inancın beraber yürüdüğü çağlarda insanları etkilemenin en güçlü yolu, fikri ezgili sözler haline getirmektir.

Sözün etkisini keşfeden insan, bunu hayatın diğer alanlarına da etkili bir şekilde kullanmak istemiş, her forma uygun manzumeler tertip etmiştir. Atasözlerinin yapısı araştırıldığında şiir ve musikinin unsurlarından yararlandığı görülmektedir. Kısa ve özlü ifade bütünü olan atasözlerin yüzyıllarca çok az değişikliğe uğramış olmasında içerdiği sanat öğelerinin, paralel anlam ve ses denkliklerinin rolü büyüktür.

Edebiyatın daha çok şiir alanında değerlendirilen ses sanatlarının atasözlerinde işleniş türü yönlerden incelenebilir. Kafiye/uyak, redif, asonans, aliterasyon, cinas, ölçü, kelime tekrarları, şiirde olduğu gibi atasözlerinin de yapısında sıkça başvurulan sanat unsurlarıdır.

Belâgat; iyi ve güzel konuşma sanatı, edebiyatta anlatımın düzgün, çarpıcı ve etkileyici olması konusunu inceleyen bir bilim dalı olarak tanımlanır. (Parlatır, 2012, s. 175) Edebiyatın ikna yolu olarak da düşünülen belâgat, muhatapı çeşitli yollarla etkileme sanatıdır. Özellikle hitabeti ve güzel konuşmayı ele alan Yunanca *rhētorikos* (ῥητορικός) sözcüğü ile karşılanmak istenen belâgat, açık, güzel, akıcı bir üslupla konuşmak ve yazmaktır. Atasözleri çeşitli durumlarda muhatapı iknada araç olarak

* Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü öğretim üyesi. bsarica@pau.edu.tr

kullanılır. Bu yüzden sözün manası derin, kesin ve çarpıcı olması yanında ahenk unsurlarıyla da bezenmiş olması gerekir.

Ses benzerlikleri aslında Batıda paralelizm adı altında da incelenir. Paralelizm, (İng. *parallelism*) cümlelerin, paragrafların dilbilgisel öğelerin değer, ses ve anlamca aynılık veya benzerlik göstermesidir. Bu tabir felsefede de kullanılmakla birlikte edebî metinlerde *koşutluk*, *benzemek*, *uyum içinde bulunma durumu*dur. (Karamanoğlu, 2006, s. 232) Paralelizm lexical, syntactic, non-polar gibi inceleme alanları yanında bir de phonological parallelism edebî metinlerin incelemesinde kullanılmıştır.

Phonological parallelism, belli seslerin metin içinde uyumunu (Montgomery, *Ways of Reading: Advanced Reading Skills for Students of English Literature*, 2001, s. 125) içerdiğinden yumuşak bir anlatımla dinleyenin dikkatini çeker. Temelde mensur kabul edilse de atasözlerinin manzum yapılarla organik bağlantısı, başlangıç dönemi edebî zevkenden miras kalmıştır. Kimi atasözleri bir iki dizelik şiir parçası halindedir:

'Ak ayranı ite dökerler,

Karabiberi ete dökerler',

'Akı kürek kürek atarlar,

Karayı dirhem dirhem satarlar' veya

'Çiftçiye yağmur, yolcuya kurak,

Cümlenin muradını verecek Hak.' (Yurtbaşı, 2012, s. 214,

215)

gibi iki dizeye bölünebilecek atasözlerin sayısı az değildir.

Atasözlerinde ses yakınlığı ve ritim duygusu çokça kullanılan edebî bir anlatım yoludur. Bu özellik bizde olduğu gibi başka dillerde de edebî bir sanat olarak yerini alır. Estonca '*Mida varem, seda parem.*' 'The earlier, the better' ifadesinde de **-arem** sesleriyle zengin bir kafiye dizisi oluşturulmuştur. (Krikmann 1998, 5) veya Farsça '*Men mî-gûyem âsmân, û mî-gûyed rismân*' (Şinasî & Ebuzziya, 1302, s. 133) atasözünde *âsmân* ve *rismân* arasındaki **-smân** sesleri zengin kafiyedir. Farsça 'توانه بد هر که دانا بد' '*Bilen güçlüdür.*' sözünde geçen *tuvâna* ve *dânâ* sözcükleri arasında kafiye oluşturulduğu görülmektedir. '*It isn't life without a wife.*' veya '*Money talks, everthing else walks.*' (Reitman, 2000, s. 29, 48) gibi Amerikan atasözlerinde de yine uyaklı söyleyişler, anlatımı zenginleştiren birer unsur olarak kullanılmıştır.

Tek sese dayanan benzerlikler

Halk şiirinde yarım uyak olarak bilinen bu benzerlik şairlerimizin en çok icra ettiği kafiye olmuştur. Dilçin yarım uyağı assonance olarak da gösterir. (Dilçin, 1983, s. 73)

'Az olsun, öz olsun.' (Aksoy, 171) sözünde son ses z'si ile bir sese dayanan ses eşliği sağlanmıştır, *olsun*'la ses denkliliği arttırılmıştır. 'Erken kalkan işine, geç kalkan düşünene.' de *iş/düş* arasında ünsüz seslere dayanan ses ortaklığı söz konusudur. Ancak *iş/düş* sözcüklerinde ş sesinden önce gelen *i/ü* ünlülerinin ahengi bozmadığı, kısmen yardımcı da olduğu söylenebilir.

İki sese dayanan benzerlikler

Şiirde *tam uyak* adını alan bu ses benzerliğine atasözlerinde pek çok örnekte rastlamaktayız. (*Baht*) *akıl olmayınca başta, ne kuruda biter ne yaşta.* (Aksoy, s. 176) sözünde *baş/yaş* arasında, 'Bakarsan bağ, bakmazsan dağ (olur.)' (Aksoy, s. 176) sözünde *bağ/dağ* arasında 'Ağacı kurt, insanı dert yer.' (Aksoy, s. 118) sözünde *kurt/dert* arasında iki sese dayanan paralellik vardır.

Üç ve üçten fazla sese dayanan benzerlikler

Şiirde zengin uyak olarak görülen bu ses benzerliği, metnin müzikal yapısını oldukça arttırır: 'Cefa çekmeden sefa da görmezsin.'de *cefa* ve *sefa* arasında üç sese dayanan kafiye oluşturulmuştur. Diğer örnekler:

- *Kadında vefa, borçluda sefa* aranmaz. (Yurtbaşı, s. 74)
- *Cefasız sefa* olmaz. (Yurtbaşı, s. 374)
- *Cefa(yı)çekmeyen (âşık)sefanın kadrini bilmez.* (Yurtbaşı, s. 375)
- *Baktın ki kar havası, gel gör kör olası.* (Aksoy, s. 177)
- *Ana besler hurmayla, eloğlu karşılar yarmayla.* (Aksoy, s. 144)

Tunç uyak:

Şiirde dize sonunda en az üç seslik bir kelimenin diğer dizenin son kelimesinde geçtiği uyak biçimidir. *Zengin kafiye* içinde de değerlendirilen bu ses benzerliğine atasözlerimizde rastlıyoruz:

- *Arı söğüdü, akıllı öğüdü sever.* (Aksoy, s. 151)

- **Arife tarif** gerekmez. (Aksoy, s. 152)

Redif:

Aynı görev veya anlamdaki kelime ve morfolojik ögelerin mısra sonunda oluşturduğu ses uyumdur.

- *Baktın yârin yâr **değil**, terkini kılmak az **değil**.* (Aksoy, s. 177)
- *Ana **hakki**, Tanrı **hakki**.* (Aksoy, s. 145)
- *Ana **gezer**, kız **gezer**; bu çeyizi kim **düzer**.* (Aksoy, s. 145)

Ömer Asım Aksoy atasözlerindeki ses denkliklerini *seci'*, *aliterasyon* ve *cinas* başlıkları altında inceler. Buna göre '*Dertsiz baş, mezarda taş*' *seci*, '*Kaynayan kazan kapak tutmaz.*' *aliterasyon*, '*Dilim seni dilim dilim dileyim*' *cinastır*. (Aksoy, 1988, s. 22, 23)

Seci' bir tür iç uyaktır. Atasözlerinde *seci* örnekleri bir hayli çok kullanılmıştır. Yukarıda belirttiğimiz uyaklar *seci* içinde de değerlendirilebilir:

- *Akıl akıl , gel çengele takıl.* (Yurtbaşı, s. 15)
- *Allah'tan sıska , ne yapsın muska.* (Aksoy, s. 140)
- *Alma soysuzun kızını, sürer anası izini.* (Aksoy, s. 142)
- *Altmış yetmiş ,aklı başından gitmiş.* (Yurtbaşı, s. 16)
- *Ana kızma taht kurar, kız bahtı kocadan arar.* (Aksoy, s. 146)
- *Ata binmekle murat alınmaz.* (Yurtbaşı, s. 121)
- *Ben derim "bayram haftası", o der "mangal tahtası".* (Yurtbaşı, s. 19)
- *Donsuzun gönlünden dokuz top bez geçer.* (Yurtbaşı, s. 539)
- *Et kanlı gerek yiğit canlı.* (Aksoy, s. 276)
- *Ev dememişler, evran demişler.* (Aksoy, s. 278)
- *Evine göre pişir aşını, erine göre bağla başını.* (Aksoy, s. 278)
- *Gafile kelim, nafile kelim.* (Aksoy, s. 282)

- *Geceler gebedir.* (Aksoy, s. 283)

Ölçü

Geleneksel Türk şiirin ölçüsü hecedir. Atasözlerinde hece ölçüsünün az çok uygulandığı örneklere de rastlanır.

Kalıñ birse kız alır
Kerek bolsa kız alır } 7 hece

‘*İnsan ağırlık verirse kız alır, gerek olursa pahalı alır.*’ (Atalay, 1985c, s. 371)

Sakla samanı
Gelir zamanı } 5 hece (Aksoy, s. 421)

Güvenme varlığa
Düşersin darlığa } 6 hece (Aksoy, s. 297)

Bağa bak üzüm olsun
Bakmaya gözün olsun } 7 hece (Aksoy, s. 175)

Alma alı, satma kırı
İlle doru, ille doru
Yağızın da binde biri } 8 hece (Aksoy, s. 141)

Bir araştırmada 218 manzum özellik gösteren atasözü tespit edilmiş, bunların vezin yönünden de sayısal değerleri verilmiştir. Buna göre üç heceden 15 heceye kadar çeşitli vezinlerde atasözümüz mevcuttur. En çok tercih edilen ölçü yedi heceden oluşmaktadır. (Karademir, 2006, s. 131) Bir kısım atasözleri ise sanki manzum bir parçadan atasözü biçimine girmiş gibidir:

‘*Kahpe düştü peşime,*
Ağı kattı aşıma.’ (Yurtbaşı, s. 316)

‘*Kenarın dilberi nazik olsa da nazenin olmaz.*’ Bu söz şair Nâbî’nin on iki beyitlik bir gazelinin onuncu beytinden alınmadır (Mefâ’îlün+ Mefâ’îlün+ Mefâ’îlün):

'Bilen hâk-i Sitanbudur rüsûm-i şive vü nâzi

Kenârın dilberi nâzik de olsa nâzenin olmaz' (Nabi, Nabi Dvanı, s. 86)

Kutadgu Bilig'de atasözü formunda söylenmiş sözler, mesnevi türü içinde –*haliyle*- 'feûlün feûlün feûlün feûl' aruz kalıbıyla tertip edilmiştir:

Kelin kız sewinçi küden tünleri

Kür alp er küwençi çerig künleri (2380)

'Gelin kızların sevinçli anları zifah geceleridir, cesur ve kahraman erin sevinç anları savaş günleridir.'

Köñül kimni sewse körür közde ol

Közün kaçsa baksa uçar yüzde ol (3480)

'Gönül kimi sevse göz daima onu görür, göz nereye baksa orada o uçar. (Arat, 1947)

Osmanlı dönemi şairlerinin şiirlerinde atasözlerini konu ettiği veya malzeme olarak yer verdiği pek çok örnek vardır. Bu örneklerde vezin ve kafiyeyi uydurmak için yer yer atasözünün özgün diziminden ve kendi kelime kadrosundan feragat edildiği görülür.

Ünsüz benzerliği (Aliterasyon)

Eski ve yeni atasözlerinde ünsüz tekrarlarına da rastlıyoruz. Aliterasyon (*İng. alliteration*) Türkçe Sözlük'te 'şiir ve nesirde uyum sağlamak için aynı ünsüzün veya aynı hecelerin tekrarlanması' olarak tanımlanır. (TDK, 1988, s. 84) Divanü Lugati't Türk'te bu tip ses tekrarlarına bağlı atasözleri vardır: '*Boşlaglansa bohsuklanur.*' 'Düşünmeden işe girişen adamın eli boynuna bağlanır.' (Atalay, 1985b, s. 272) sözünde, *b* sesi üzerine kurulmuş bir paralellik vardır. Bunun yanında *g* ve *k* sesleri de sesin çıkış yeri itibarıyla aliterasyon sayılır. Bu sözdeki *b* sesi tam bir aliterasyon iken *g* ve *k* sesleri gevşek (*İng. Loose aliteration*) aliterasyon olarak (Short, 1996, s. 107) değerlendirilir. Günümüz atasözlerinden '*Demir ıslanmaz, deli uslanmaz.*' (Yurtbaşı, s. 21) sözünde *d* sesiyle tam, '*Rezil olmadıkça vezir olunmaz.*' (Yurtbaşı, s. 4) *l* ve *r* diş ünsüzleriyle gevşek aliterasyon yapılmıştır. '*Kazan kazana kara demiş.*' (Aksoy, s. 352) sözünde *k* sesi baskın ses olarak kullanılmıştır. Ancak *a* sesiyle de müzikal tını zenginleştirilmiştir. '*Ağanın gözü öküzü semiz kılar.*' (Aksoy, s. 120) atasözünde *z* ünsüzüyle uyum sağlanmıştır. *Semiz* sözcüğündeki *s* sesi de gevşek bir aliterasyon oluşmuştur. Diğer örnekler:

- *Ağızdan burun yakın, kardeşten karın.* (Aksoy, s. 122)
- *Alma alı, satma kırı, ille doru, ille doru, yağızın da binde biri.* (Aksoy, s. 141)
- *Arı gibi eri olanın dağ kadar yeri olur.* (Aksoy, s. 150)
- *Ağaran baş, ağlayan göz gizlenmez.* (Aksoy, s. 120)
- *Danışan dağı aşmış, danışmayan yolu şaşmış.* (Aksoy, s. 228)
- *Ergene var ergene, kaygısız gir yorgana.* (Aksoy, s. 268)

Tek ünlü benzeşmesi (asonans)

Atasözlerinde alliterasyona göre daha az hissedilen bir olgu da asonans yani bir ünlüden oluşan ses tekrarlarıdır. 'Akıl akıl , gel çengele takıl.' (Yurtbaşı, s. 15) sözünde yer alan *a* sesleri böyle bir ahengi sağlayan öge olarak yer alır. Divanü Lugati't-Türk'te geçen 'Muş oğlu muyavu tugar.' 'Kedinin yavrusu miyavlayarak doğar' (Atalay, 1985b, s. 14) sözünde yuvarlak ünlülerin ahengi dikkatten kaçmaz. Yine 'Ersek erke tegmes, ewek ewke tegmes.' 'Hafif meşrep kadın koca bulamaz, acele eden eve ulaşamaz.' (Atalay, 1985a, s. 104) sözünde *e* sesine dayanan ses yoğunluğu söz konusudur.

'Yuvarlanan taş yosun tutmaz.' (Hıfzî, s. 28) atasözünde *u* ve *a* sesleriyle uyum sağlanmıştır. Diğer örnekler:

- *Akara kokara bakma, çuvala girene bak.* (Aksoy, s. 126)
- *Ala bakan iki bakar.* (Aksoy, s. 133)
- *Alakargada alacağım olsun, alamazsam gözümü oysun.* (Aksoy, s. 134)

Cinas

Söylenişleri aynı, anlamları farklı olan sözcüklerin mısra sonunda yer almasıdır. Aslında ses olayından çok söz sanatı olarak kabul edilen cinasin divan şiirinde pek çok türü bulunmakla birlikte cinâs-ı tâm (Dilçin, s. 90, 467) olarak adlandırılan örneklerinden birkaç atasözü verelim:

'Kılıç tatıksa iş yunçır, er Tatıksa er yunçır.' 'Kılıç paslanırsa iş kötüleşir, adam Farslılaşırsa kanı bozulur.' (Atalay, 1985b, s. 281) sözünde

cinas, *tatıksa/Tatıksa* ile sağlanmıştır. Aynı şekilde yazılıp söylenen bu sözcüklerden ilki *paslansa* demekken ikincisi *Farslılaşsa* anlamındadır.

'*Kalıñ birse kız alır, kerek bolsa kız alır.*' '*İnsan ağırlık verirse kız alır, gerek olursa pahalı alır.*' (Atalay, 1985c, s. 371) sözünde kız hem kız, hem de pahalı anlamındadır.

'*Ulu söz dinlemeyen uluya kalır.*' (Hıfzî, 1275, s. 4) sözünde de *ulu* (büyük) sıfatı ve *ulu-* fiiliyle cinas yapılmıştır.

- *Balcının var bal tası, oduncunun var baltası.* (Aksoy, s. 177)

Kelime tekrarına dayanan eşlikler

Ses benzerliğinde aynı kelimenin birden fazla kullanımı zihnî temayülleri bir eksen üzerinde gezdirir. '*Aç ne yemes, tok ne temes.*' (Atalay, 1985a, s. 79) '*Aç ne yemez, tok ne demez.*' sözünde *ne* sözcüğü tekrarlanır. '*Barçın yamağı barçınka, kars yamağı karska.*' '*İpekli yaması ipekliye, yünlü yaması yünlüye.*' (Atalay, 1985c, s. 28) sözünde üç tekrar vardır. *Barçın* ve *kars* sözcükleri yalın biçimleri *yamak* (yama) sözcüğü ile tamlama oluştururken yönelme (+*ka*) ekli biçimleri tekrar unsur olarak kullanılmıştır. '*Adın kişi neñi neñ sanmas.*' '*Başkasının malı mal sayılmaz.*' (Atalay, 1985, s. 98) sözünde de *neñ* (*şey, nesne, mal*) ayrı cümle öğeleri olarak iki defa kullanılmıştır. '*Aç, aç ile yatınca arada dilenci dogar.*' (Aksoy, s. 109) sözünde de farklı cümle öğesi olarak *aç* sözcüğü yinelenmiştir.

Kimi atasözlerinde ses benzerlikleri tekerlemeden dönüşmüş hissini verir: '*Küpe küp deyince küp adama düp (ayı) der.*', '*Kürkçünün kürkü olmaz, börkçünün börkü.*' (Aksoy, s. 382) gibi. Kaya Bilgegil bu tip ses tekrarlarının musikîden çok söyleyeni yoran, dinleyeni usandıran özelliğine işaret eder ve edebiyatta böyle söyleyişlere *tenâfur-i hurûf* (cacaphonie) denildiğini hatırlatır. (Bilgegil, 1980, s. 24) Ancak tekerleme mantığının edebî zevkten çok söyleyiş becerisini geliştirmeye yönelik olduğunu ve bu tip sözlerden atasözüne dönüşen ibarelerin çok olmadığını belirtelim.

Çeşitli ses benzerlikleriyle kurulmuş aşağıdaki atasözleri eski ve yeni kaynaklardan derlenmiştir:

- *Ana kızına taht kurmuş baht, kuramamış.(kurmamış.)* (Aksoy, 1988, s. 147)

- *Arpasız at aşumas, arkasız alp çerig sıyumas.* ‘Arpasız at aşamaz, arkasız alp çeriği kıramaz.’ (Atalay, 1985a, s. 123)
- *Aslı neyse nesli de odur.* (Yurtbaşı, s. 97)
- *Bağa bak üzüm olsun, yemeğe yüzün olsun.* (Yurtbaşı, s. 121)
- *Bar bakır, yok altun.* ‘Hısımlarının yanında değeri bilinmeyen ama yokluğunda aranan için söylenir.’ (Atalay, 1985a, s. 360)
- *Bor bolmadıp sirke bolma.* ‘Şarap olmadan sirke olma.’ (Atalay, 1985c, s. 121)
- *Çaksa tutnur, çalsa bilnür.* ‘Çakmak çakılsa ateş tutuştur, söz kulağa çalsa bilinir.’ (Atalay, 1985b, s. 23)
- *Çomag uçmagdan çıkmışdır.* ‘Dayak cennetten çıkmıştır.’ (Alizade, 1992, s. 50)
- *Elti eltiye eş olmaz , arpa unundan aş olmaz .* (Yurtbaşı, s. 29)
- *Gardaşdan garın yağındır.* (Alizade, s. 61)
- *Kadaş temiş kaymaduk kadın temiş kaymış* ‘Hısım demiş, kardeş demiş kayırmış; kayın demiş kayırmamış.’ (Atalay, 1985a, s. 403)
- *Kazanmayanın kazanı kaynamaz.* (Yurtbaşı, s. 124)
- *Korkmuş kişike koy başı koş körünür.* ‘Korkmuş kişiye koyun başı çift görünür.’ (Atalay, 1985c, s. 126)
- *Koş kılıç kınka sıgmas* ‘Çifte kılıç kına sığmaz.’ (Atalay, 1985a, s. 359)
- *Közden yırasa köñülden yime yırar.* ‘Gözden uzaklaşsa gönünden uzaklaşır.’ (Atalay, 1985c, s. 366)
- *Kutsuz kudugka kirse kum yagar.* ‘Uğursuz kuyuya girse kum yağar, kuyu kurur’ (Atalay, Divanü Lugati’t- Türk Tercümesi I, 1985a, s. 457)
- *Oglak yiligsiz, oğlan biligsiz.* ‘Oğlak iliksiz, oğlan biligsiz.’ (Atalay, 1985a, s. 119)

- *Sınamasa arsızkar,sakinmasa utsukar.* ‘Sınamasa aldanır, sakınmasa yutulur.’ (Atalay, 1985a, s. 242)
- *Su gider taş kalır, el gider kardaş kalır.* (Yurtbaşı, s. 29)
- *Tayak bile taymas, tanuk sözün bütmes.* ‘İnsan değnekle kaymaz, tanık sözüyle karar kılmaz’ (Atalay, 1985c, s. 166)
- *Tewe bedük erse madakı bedük ermes.* ‘Deve büyükse de pisliği büyük olmaz.’ (Atalay, 1985c, s. 168)
- *Tilin tirgike tegir.* ‘Dil ile sofraya erişilir.’ (Atalay, 1985a, s. 429)
- *Xan işi bolsa katun işi kalır.* ‘Hanın işi olunca hatunun işi geri kalır.’ (Atalay, 1985a, s. 410)
- *Yir basrukı tag, budun basrukı beg.* ‘Yeri tutan dağlardır, insanları da beğler idare eder.’ (Atalay, 1985a, s. 466)

Sonuç

Anonim kültürün önemli ürünlerinden olan atasözleri genellikle kısa ve özlü ifadelerden oluşur. Akılda kalıcı, bu kesin ifadeleri sanatlı yapan ve yüzyıllarca hatırdan tutan birçok unsur vardır. Benzetmeler, abartmalar, türlü kelime oyunları yanında anlam, ses ve biçim ortaklıkları sözün kıymetini arttıran sanat unsurlarıdır. Diğer edebî türlerde olduğu gibi atasözlerinin de belli bir kurgusu, anlamı destekleyen mecaz, teşbih, mübalağa gibi söz sanatları ve bunlara sesle eşlik eden ahenk unsurları vardır.

Geleneksel şiirin temelini oluşturan kafiye, redif, seci, aliterasyon, asonans, ölçü atasözlerin teşkilinde de kullanılmıştır. Atasözlerini manzum parça olarak anlamak mümkün değilse de manzumelerin yapısal özelliklerinden yararlandıkları da görülmektedir.

Eşanlam, yakın anlam, zıt anlam gibi paralellikler yanında ses benzerlikleri, atasözlerinin zamana karşı tutunmasında, insan muhayyilesinde yer edinmesinde etkili bir anlatım aracıdır. Anlatımın ana yapısını ses ve anlam oluşturduğuna göre bu ikilinin uyumlu kullanımları, metni daha anlaşılır hâle getirmektedir. Eski şiirin ana yapısını oluşturan ahenk unsurları, atasözlerinin çok az değişiklikle günümüze ulaşmasını sağlamış kilit taşlarıdır.

KAYNAKLAR

- Akdoğan, Y. (tarih yok). *Ahmedî Divanı*. Eylül 2, 2014 tarihinde T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü: <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10591,ahmedidivaniyasarakdoganpdf.pdf?0> adresinden alındı
- Aksan, D. (1998). *Anlambilim*. Ankara: Engin Yayınları.
- Aksoy, Ö. A. (1988). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I Atasözleri Sözlüğü*. İstanbul : İnkılap Yayınları.
- Alizade, S. (1992). *Oğuzname (Emsal-i Mehmedali) XVI Yüzyılda Yazılmış Atasözleri Kitabı*. (A. H. Bayat, Dü.) İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Arat, R. R. (1947). *Kutadgu Bilig I. Metin*. İstanbul.
- Atalay, B. (1985). *Divanü Lugati't- Türk Tercümesi (Cilt I)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Atalay, B. (1985a). *Divanü Lugati't- Türk Tercümesi I (Cilt I)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Atalay, B. (1985b). *Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi II (Cilt II)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Atalay, B. (1985c). *Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi III (Cilt III)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Bilgegil, K. (1980). *Edebiyat Bilgi ve Teorileri- I Belâgat*. Ankara: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Çobanoğlu, Ö. (2004). *Türk Dünyası Otak Aasözleri Sözlüğü*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Dilçin, C. (1983). *Örneklerle TÜrk Şiir Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ergin, M. (1989). *Dede Korkut Kitabı I (Giriş-Metin-Faksimile) (II. Baskı b.)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Eyüpoğlu, E. K. (1973). *On Üçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler*. İstanbul.
- Gaultney, M. (2005). *The Parallel Structure of Proverbs*. Harrisburg: The Department of Biblical Studies in Candidacy for the Degree of Master's of Theology .
- Günay, V. D. (2007). *Sözcükbilime Giriş*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Henderson, G. W. (1910). *English Grammar by Parallelism and Comparison*. Columbus, Ohio: H. H. Henderson Publisher.
- Hıfzî. (1275). *Durûb-ı Emsâl*. İstanbul: Basmacı Aşır Efendi Matbaası.
- Karademir, M. (2006). Aatasözlerinde Manzum Yapı Meselesi. *Osmanlı Araştırmaları*(XXVII), 109-132.
- Karademir, M. (2006). Atasözlerinde Manzum Yapı Meselesi. *Osmanlı Araştırmaları*(XXVII), 109-132.
- Karamanoğlu, O. K. (2006). *Ansiklopedik İzm'ler Sözlüğü*. İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınları.
- Köprülü, F. (1940). *XIII. Asır Şaz Şairleri*. İstanbul.
- Krikmann, A. (1998). On the Relationships of the Rhetorical, Modal, Logical, and Syntactic Planes in Estonian Proverbs. *Folklore. Electronic Journal of Folklore*, 6, 99-127.
- Metin, Ş. (2005). *Yahudi Atasözleri*. İstanbul: Milenyum Yayınları.
- Montgomery, M. (Dü.). (2001). *Ways of Reading: Advanced Reading Skills for Students of English Literature*. New York: Rourtletge.
- Montgomery, M. (Dü.). (2001). *Ways of Reading: Advanced Reading Skills for Students of English Literature*. New York: Rourtletge.
- Nabi. (Tarihsiz). *Nabi Divanı*. İstanbul.
- Nabi. (Tarihsiz). *Nabi Dvanı*. İstanbul.
- Ömer, T. (1340). *Darb-ı Mesellerimiz Hakkında Tahlilî Tedkikat*. Evkaf Matbaası.
- Parlatır, İ. (2012). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Yargı Yayınları.
- Reitman, J. (2000). *American Proverbs*. New York: Hippocrene Books Inc. Yayınları.
- Short, M. (1996). *Exploring the Language of Poems, Plays and Prose*. New York: Longman Limited.

- Şinasî, & Ebuzziya. (1302). *Durub-ı Emsal-i Osmaniye*. İstanbul: Matbaa-yı Ebuzziya.
- Tahsin Ömer. (1337-1340 "1921"). *Darb-ı Mesellerimiz Hakkında Tahliif Tedkikat*. İstanbul: Evkaf Matbaası.
- Tanpınar, A. H. (2002). *Beş Şehir*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- TDK. (1988). *Türkçe Sözlük* (Cilt I). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tekezade M Said. (1311). *Durâb-ı Emsâl-i Türkiyye*. İstanbul: Asır Kütüphanesi Sahibi Kirkor.
- Yurtbaşı, M. (2012). *Sınıflandırılmış Atasözleri Sözlüğü*. İstanbul: Ex-cel-ence yayınları.

